

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף יד

דרגות הטומאה: 1. מת = אבי אבות הטומאה. 2. הנוגע במת (וכן השרץ והנבלה) = אב הטומאה. 3. הנוגע באב הטומאה = ראשון לטומאה (נקרא גם 'ולד הטומאה'). 4. אוכלים ומשקים שנגעו בראשון לטומאה = שני לטומאה (אבל חכמים גזרו על המשקים שאפילו כשהם נגעו בשני הם נטמאים בדרגת ראשון). 5. אם נגעו אוכלים ומשקים של תרומה וקדשים בשני לטומאה הרי הם נעשים שלישי לטומאה, אבל בחולין אין שלישי לטומאה. אם נגעו אוכלים ומשקים של קדשים בשלישי לטומאה הרי הם נעשים רביעי לטומאה, אבל בתרומה אין רביעי לטומאה.

אדם טמא שטבל הרי הוא נטהר מטומאתו מיד. אבל לענין תרומה וקדשים אין הוא נטהר מיד, אלא עד הלילה הוא נקרא 'טבול יום' שדינו כשני לטומאה, ואסור לו לאכול תרומה וקדשים, ואם הוא נוגע בהם הוא פוסל אותם לדרגת שלישי לטומאה, ובלילה (= לאחר 'הערב שמש') הוא טהור לגמרי.

יש איסור תורה לטמאות תרומה וקדשים.

משנה: רבי חנינא סגן הכהנים (= סגנו של הכהן הגדול) אומר: מעולם לא נמנעו הכהנים מלשרוף את הבשר שנטמא מוולד הטומאה (= שהבשר נגע בראשון לטומאה ועכשיו הוא ירד לדרגת שני לטומאה) ביחד עם הבשר שנטמא מאב הטומאה (= שהבשר נגע באב הטומאה ועכשיו הוא בדרגת ראשון לטומאה) ואפילו שכששורפם יחד הם נוגעים זה בזה והרי הוא מוסיף טומאה על הבשר שטומאתו קלה יותר (= זה שנטמא בוולד הטומאה), משום שאף הבשר שטומאתו קלה עומד לשריפה.

הוסיף רבי עקיבא: מעולם לא נמנעו הכהנים מלהדליק את השמן של תרומה שנפסל במגע של טבול יום (= השמן בדרגת שלישי לטומאה) בתוך נר (= פמוט / כלי שבתוכו נמצא השמן) שננטמא במגע של טמא מת (= הנר בדרגת ראשון לטומאה) ואפילו שהוא מוסיף טומאה על השמן שהרי השמן היה שלישי ועכשיו הנר עשה אותו שני, משום שהשמן כבר היה טמא ועומד לשריפה (= להדלקה).

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

אמר רבי מאיר: מדבריהם למדנו שמותר לשרוף תרומת חמץ טהורה ביחד עם תרומת חמץ טמאה בשריפת חמץ בערב פסח, אף שהם נוגעות זו בזו והרי הוא מטמא את התרומה הטהורה, הואיל ואף התרומה הטהורה אסורה כעת מדאורייתא משום חמץ ודינה להישרף.

אמר רבי יוסי לרבי מאיר: אי אפשר ללמוד זאת מדבריהם (= יבואר בגמרא).

ממשיך רבי יוסי: ומודים רבי אליעזר ורבי יהושע ששורפים תרומת חמץ טהורה לעצמה ותרומת חמץ טמאה לעצמה כדי שלא תטמא הטמאה את הטהורה, ומחלוקתם היא האם מותר לשרוף תרומה תלויה (= ספק אם טהורה או טמאה) ביחד עם תרומה טמאה.

גמרא: קושיא על תחילת המשנה: והרי הבשר שנטמא מוולד הטמאה הוא 'שני', וכשהוא שורף אותו יחד עם הבשר שנטמא מאב הטמאה (= ועכשיו בדרגת 'ראשון') הוא לא מוסיף עליו שום טמאה שהרי הוא עדיין נשאר 'שני' (= שהרי הוא נוגע בבשר שהוא 'ראשון')? רבי יהודה מתרץ: 'וולד הטמאה' הכוונה לוולד שנגע בוולד, כלומר לבשר שנגע בשני לטמאה ועכשיו הוא 'שלישי', וכששורפים אותו עם בשר שהוא 'ראשון' הרי נוספת לו טמאה והוא עולה לדרגת 'שני', ורבי חנינא סגן הכהנים סובר שבשר בדרגת שלישי לטמאה העומד לשריפה מותר לעשותו 'שני'.

קושיא: איך הבשר הטמא בדרגת ראשון מטמא את הבשר ה'שלישי' ועושהו 'שני', והרי אין אוכל יכול לטמא אוכל אחר? אמנם לדעת הסוברים שבתרומה וקדשים אוכל מטמא אוכל הדבר לא קשה (שהרי משנתנו עוסקת בבשר קדשים), אך לסוברים שאין אוכל מטמא אוכל אף בתרומה וקדשים הדבר קשה.

תירוץ: משנתנו עוסקת כשהיו משקים על הבשר בשעה שנטמא מאב הטמאה ואף המשקים נטמאו ונעשו 'ראשון', וכשהוא שורפו ביחד עם הבשר ה'שלישי' הרי הוא נטמא מהמשקים ונעשה 'שני', ובכך נוספה לו טמאה.

ולמסקנת הגמרא: אוכל מטמא אוכל מדרבנן.

למדנו במשנה - הוסיף רבי עקיבא וכו': קושיא: והרי השמן הוא 'שלישי', וכשהוא מדליק אותו בנר שהוא 'ראשון' הרי השמן נעשה 'שני', וא"כ מה רבי עקיבא להוסיף על דברי ר"ח סגן הכהנים? (הרי ע"פ תירוץ הגמרא לעיל זה בדיוק מה שבא ר"ח לומר ומדוע אמרה המשנה 'הוסיף ר"ע'?)

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

רב יהודה מתרץ: רבי עקיבא עוסק בנר ממתכת, ש'חרב הרי הוא כחלל' כלומר מתכת הנוגעת במת דינה שהיא אבי אבות הטומאה כמת עצמו, וא"כ הנר שנגע בטמא מת (= במי שנגע במת) הרי הוא אב הטומאה והשמן שבתוכו נעשה 'ראשון', ורבי עקיבא מחדש ש'שלישי' לטומאה מותר לעשותו 'ראשון'.

👉 'טמא' משמעותו שהוא טמא בעצמו ובנוסף יכול לטמא אחרים, 'פסול' משמעותו שהוא טמא אבל אינו יכול לטמא אחרים.

הגמרא מקשה על התירוצ: מדוע להעמיד את דברי ר"ע בנר ממתכת? אפשר לומר שמדובר בנר מחרס שהוא 'ראשון', ור"ע בא להוסיף על ר"ח סגן הכהנים - שר"ח דיבר על בשר שכבר היה טמא וגם עכשיו הוא טמא (= בין אם הוא 'שני' או 'שלישי' הוא יכול לטמא אחרים, שהרי יש 'רביעי' בקודש), אבל ר"ע בא לחדש שמותר להדליק את השמן שהיה 'פסול' בלבד (= שהרי הוא 'שלישי' ואין 'שלישי' עושה 'רביעי' בתרומה) בנר טמא שמוסיף טומאה לשמן ועושהו 'שני' שכעת הוא יכול אף לטמא אחרים!

בא מתרץ: רבי יהודה הוכרח להעמיד את המשנה בנר ממתכת בגלל קושיא שהיתה לו על המשנה - מדוע ר"ע אמר נר שנטמא מ'טמא מת', והרי אפשר לומר שהנר נטמא משרץ שאף בכך הוא נעשה 'ראשון'? אלא בוודאי שר"ע אמר 'טמא מת' בדווקא, כדי ללמדנו שמדובר כאן בדבר שיש הבדל האם הוא נגע בטמא מת או שהוא נגע בשרץ, וזהו נר ממתכת שנגע בטמא מת ונעשה אב הטומאה, בשונה מנר מחרס שאין הבדל אם הוא נגע בטמא מת או בשרץ, שהרי תמיד הוא נעשה רק 'ראשון'.

אמר רבא: מכך שכתוב 'הוסיף רבי עקיבא' משמע שר"ע סובר שמשקים יכולים לטמא אוכלים מדאורייתא (לקמן יש תנאים הסוברים שרק מדרבנן), שאם לא כן - איזה תוספת טומאה עשה הנר לשמן שבתוכו, והרי קודם לכן השמן היה רק פסול ולא יכל לטמא אחרים וגם כעת השמן לא יטמא אחרים?

קושיא על רבא: יתכן שר"ע אכן התכוון לטומאת משקים שמטמאים אחרים מדרבנן.

תירוצ: אם ר"ע עוסק בטומאה דרבנן מדוע הוא אמר שהדליקו את התרומה בנר שהוא 'אב הטומאה', הרי אף אם הדליקוהו בנר שהוא 'ראשון' או 'שני' לטומאה השמן הופך להיות 'ראשון' מדרבנן. וכפי שלמדנו ש'כל הפוסל את התרומה (= שני לטומאה) מטמא את המשקים להיות תחילה (= 'ראשון'), חוץ מטבול יום' (= שלא גזרו בו). ולכן בהכרח שר"ע עוסק בטומאה דאורייתא.

(המשך בדף הבא ↓)

למדנו במשנה - אמר רבי מאיר מדבריהם למדנו שמותר לשרוף תרומת חמץ טהורה ביחד עם תרומת חמץ טמאה בשריפת חמץ בערב פסח וכו': ממי ר"מ למד זאת? אי אפשר לומר שמדברי ר"ח (= לגבי שריפת בשר קודש 'שלישי' ביחד עם בשר קודש 'ראשון'), שהרי שם הבשר בהתחלה היה טמא ואף עכשיו הוא טמא, ואילו כאן לגבי שריפת חמץ התרומה היתה טהורה ועכשיו היא נטמאה. וכן אי אפשר לומר שמדברי ר"ע (= לגבי להדליק שמן 'שלישי' בבר 'אב הטומאה'), שהרי שם השמן בהתחלה היה 'פסול' ועכשיו הוא 'טמא', ואילו כאן לגבי שריפת חמץ התרומה היתה טהורה ועכשיו היא נטמאה.

אלא יש לומר - שרבי מאיר סובר שדברי ר"ח במשנה נאמרו כשהבשר האחד נטמא מ'אב הטומאה' מדאורייתא ונעשה 'ראשון', והבשר האחר נטמא מ'וולד הטומאה' מדרבנן ונעשה 'שלישי' (= כגון שהבשר נגע בכלי שנטמא ממשקים, שטומאתו מדרבנן), שאף שמדאורייתא הבשר טהור לגמרי בכל זאת התיר ר"ח לשורפו עם הבשר ה'ראשון' ובכך לעשותו טמא מן התורה, לפי שהוא כבר היה טמא מדרבנן. ו'מדבריהם למדנו' הכוונה לר"ח סגן הכהנים - שממנו למדנו שכשם שמותר להוסיף טומאה דאורייתא על דבר שהוא טהור מן התורה אבל טמא מדרבנן, כך מותר לטמא תרומת חמץ טהורה בערב פסח בשעה השישית ע"י שריפתה יחד עם תרומה טמאה אף שהיא אסורה בשעה זו באכילה רק מדרבנן.